Ekonomisti se često u svojim raspravama koriste brojkama. Brojka sama po sebi uvjerljivo zvuči slušateljima/čitateljima. Modeli koji se temelje na statističkim podacima daju nam rezultate koji ekonomisti tada uvjerljivo iznose kao neupitan argument sugovornicima. Tako kada Svijetska banka predvidi gospodarski rast od 0,8% to zvuči vrlo uvjerljivo. To što se taj podatak već za nekoliko mjeseci može promjeniti na više ili niže čak za nekoliko postotaka ne umanjuje ugled tih institucija. Novinari da bi ispunili zadatke koje im urednici postavljaju koriste te i takve podatke koji, potom, zavaršavaju na naslovnim stranicama kao najvažnija vijest.

Sumljiva je točnost podataka u ekonomiji. Vjerni čitatelji ovih stranica znaju da, ukoliko ne komentiram javno priopćene podatke, preferiram izraz trend, vektor, itd. Upravo netočnost objavljenih podataka koji se u službenim statistikama, s vremena na vrijeme prezentiraju javnosti, stvaraju zbrku u procjenama.

Uzmimo nekoliko primjera.

Procjenu BDP-a za svaku godinu čekamo do travnja ili svibnja naredne godine. Za razliku od BDP-a veličinu inflacije dobijemo u upola kraćem vremenskom razdoblju. Kada se u javnim sredstvima priopćavanja objavi podatak o infalciji građani, često s pravom, negoduju. Posebno to rade naše domaćice koje dnevno prate kretanje cijena. Kvaka 22 je u tome da se, po određenoj metodologiji, prate samo cijene nekih reprezentativnih proizvoda kojima je unaparijed određen ponder. Tako, ukoliko trošite proizvod koji je poskupio u većoj mjeri nego što to predviđa ponder, vaš indeks inflacije je veći, i obratno. Procjena BDP-a je također unaprijed definiran metodološki postupak i koji sadrži uzorak proizvoda i usluga sa svojim pripadajućim ponderima. Međutim, uzorak je daleko veći i moguće je da su se, u međuvremenu, odnosni proizvodi i usluge promjenili pa je potrebno ih „svesti“ na već usvojen standard. Osim toga, ma kako nam se to činilo neprimjetnim mjenja se struktura društvenog proizvoda što također ima učinka na procjenu veličine BDP-a. Kada pomnožite veličinu naturalne proizvodnje s cijenama prethodnog obračunskog razdoblja dobijete realni BDP, ukoliko to učinite s nominalnim cijenama dobijete nominalne BDP. Zato se nalazi analize temeljeni na tim i takvim podacima moraju uzimati s rezervom.

Nadalje, u malim i otvorenim zemljama, kao što je Hrvatska, od presudnog je značaja za ocjenu ekonomske politike kretanje salda na tekućem računu platne bilance. Međutim, promatrate li platnu bilancu Hrvatske vidjet ćete da postroji kategorija „greške i propusti“ koja značajno relativizira podatak o odnosima Hrvatske s inozemstvom. Uzmimo kao primjer zadnje dvije godine. 2010. godine Hrvatska je ostvarila deficit na računu platne bilance u iznosu od 441

milijun eura, ali je podataak za greške i propuste bio dvostruko veći (909 milijuna eura); za 2011. godinu respektivni podaci su 394 odnosno 1.010 milijuna eura.

Takvih primjera ima podosta. Naprosto podatke za ekonomsku analizu valja uzimati s rezervom. Na mikrorazini imamo također podatke koje tek uslovno možemo komparirati. Računovođe i revizori to nazivaju računovodstvenim politikama. Podaci posebno postaju manjkavi – nevjerodostojni, nepotpuni - ukoliko imate snažnu inflaciju ili deflaciju. (Uzmite kreatanje cijena nekretnina u zadnjih nekoliko godina.)

Izneseno nikako ne znači da su nam statističari nestručne osobe. Upravo suprotno iz dana u dan statistički podaci postaju sve bolji i sve precizniji u obuhvatu ekonomskih kategorija neophodnih za ekonomsku analizu. Razlog zašto pišem ovaj napis jest činjenica da nam podaci prvenstveno pokazuju smjer kretanja. Tako bez obzira koliko podatak o veličini BDP-a bi nepotpun pa samim time i manjkav, ukoliko se „stalno radi ista greška“ serija njegovog kretanja će nam relativno zadovoljavajuće opisati kretanje gospodarske aktivnosti.

Ipak, ovaj tekst je prvenstveno iznošenje mojeg mišljenja kako su nalazi ograničeni koje nam svakodnevno prezentiraju razvno-razne institucije i pojedinci, te ih zbog svoje manjkavosti na kojima počivaju valja uzeti s rezervom. Ovo pišem zato što je postalo „neznanstvenim“ pristupom ukoliko u radu ne prezentirate određeni broj visokoumnih formula koje je jedan uvaženi ekonomist nazvao grčkom ekonomskom analizom (zbog grčkih slova). Milton Friedman je svojevremeno rekao da ono što nije moguće matematički formulirati nije znanost. Tako su modeli i modeliranje, neoliberalni imperijalizam u ekonomiji, postali prtljaga svakog ekonomiste koji drži do sebe. Međutim, Keynes, koji je doktorirao na vjerojatnostima, svoju je analizu tržišnog modela privređivanja bazirao na kvalitatiavnoj analizi. Keynes je pokazao da je klasična ekonomija samo poseban slučaj ekonomskog modela kojeg je ponudio stručnoj javnosti. Ovo nikako ne znači, s čime se i sam slažem, da nisu potrebne ekonometrijske analize i da nam one nemaju što reći, već da modeli i modeliranje nije ništa drugo do li jedan od dodatnih instrumenata ekonomske analize. Ekonomija je nastala kao sastavni dio filozofije. Svi koji žele pročitati velika postignuća iz ekonomije, koja i danas nadahnjuju, mogu to naći u radovima Aristotela. Adam Smith i prije njega David Hume bili su profesori moralne filozofije. Karl Marx je također izvorno filozof. I tako dalje. Kvalitativna analiza je nezaobilazan instrument ekonomske analize. Ako je tome tako tada moramo jasno reći da nije moguće govoriti o ekonomskoj analizi ako nam nije primjereno poznata ekonomska teorija.